

Rövid összefoglaló a fiatal gazda támogatás ellenőrzésével kapcsolatos problémákról

Bevezetésként néhány idézet a szankciókkal sújtott fiatal gazdák leveleiből:

„Ha vissza kell fizetnem a kapott támogatást, akkor a teljes gazdaságot fel kell számolnom, amit az elmúlt években létrehoztam.”

„A rám kirótt összeget kifizetni nem tudom, ezzel vállalkozásom abbahagyására kényszerítenek. Nem vagyok helyzetemmel egyedül, szeretünk falun élni.”

„Ha az összeget vissza kell fizetne valószínűleg befejezhetem a gazdálkodást mivel a gazdasági környezet nem teszi lehetővé hogy ekkora összeget elveszítsek!”

„Segítséget szeretnék kérni.

Nagy a baj. Nem elég, hogy a tej ára ismét csökken, most pedig rögtön fizessek vissza 10 millió Ft-ot. Van 15 szarvasmarhám, adósságaim és kilátástalan helyzet.”

„Egyedülálló anyaként eddig sem volt könnyű az élet, de hittem abban, amit csináltam. Szívvel-lélekkel dolgoztam és büszkeséggel töltött el, hogy a szüleim érdemesnek találnak arra, hogy az életük munkáját, a biogazdaságot továbbvigyem. Gyermekkorom óta ezt csinálom, ebben láttam a jövőt, sőt a lányom jövőjét is. Beadtam a fellebbezést, egyenlőre tehát csak várom a választ.”

Az EMVA Fiatal gazdálkodók induló támogatása jogcím első két körében (2007/2008-as és 2009-es támogatási kérelem beadások) nyertes fiatal gazdálkodóknál az elmúlt időszakban nagy számban folytatott le az MVH ellenőrzéseket, amelyek során az ellenőrzött gazdálkodók többségénél szankciók kerültek megállapításra. A probléma súlyosságát jelzi, hogy az MVH tájékoztatása alapján 2012. júliusi állapot szerint 140 helyszíni ellenőrzésen átesett fiatal gazdálkodóból 93 esetben, összesen több mint 670 millió Ft szankciót szabott ki az MVH. Ez azt jelenti, hogy az ellenőrzésen átesett gazdálkodók több mint 60%-ánál véltek felfedezni támogatás visszafizetését is eredményező problémát az MVH ellenőrei. Mivel az adatok nyári közzététele óta is folyamatosan érkeznek hozzánk jelzések szankcióval érintett ügyekről, ezért a szóban forgó gazdálkodók száma és a szankciók összege is minden bizonnyal jóval nagyobb lett időközben.

Az ellenőrzések során több olyan probléma merült fel, amelyek nemcsak egyedi mulasztásokból adódnak, hanem rendszerjellegű hibákból is. A Szövetségünkhöz beérkezett észrevételek, a szankciókat kiszabó határozatok, valamint az ezek alapján folytatott egyéni konzultációk alapján az alábbi összegzést és javaslatokat tesszük a jogcímmel kapcsolatban.

A támogatás első meghirdetésekor még nem volt gyakorlat az intézkedés végrehajtásában, sem annak későbbi ellenőrzésében. Így az első meghirdetés tekinthető egyfajta kísérleti programnak is, amit jól mutat a vonatkozó jogcím rendelet számtalan módosítása is.

Az első meghirdetésben érintett fiatal gazdák számára nem volt elérhető központi, speciális támogató, mentoráló, tanácsadó szolgáltatás. Ez igaz az ezt követő meghirdetésre is. A hibákat feltáró ellenőrzések is a megvalósítás harmadik évében kezdődtek, így ezek tapasztalatai sem tudtak beépülni a már eltelt időszak gyakorlatába. Lényegében az érintett gazdálkodók központi, szervezett segítség, adminisztratív támogatás nélkül kellett, hogy megvalósítsák a projekteket.

A projekt megvalósítás eleje egybe esett a gazdasági válság elmélyülésével. Ez szintén negatívan hatott főleg az állattenyésztést vállaló gazdaságokra.

A nagyszámú támogatás visszavonás az előbbieket miatt nemcsak a gazdálkodó hibája. Egyértelműen megvan az állami-közigazgatási szektor felelőssége is. Nem épültek ki azok a támogató struktúrák, amelyek biztosították volna az érintettek felkészülését és az információs visszacsatolást. Az AGRYA az Irányító Hatóság között elindult ezt célzó projektje a 2010. évi kormányváltás után nem folytatódott. A kérelem beadásokat segítő tájékoztatási tevékenységet már nem követte a korábban tervezett mentoráló jellegű szolgáltatás a támogatást elnyert fiatal gazdák számára.

Jelenlegi helyzetben a tömeges visszavonások miatt ez az agrárpolitikai szempontból kiemelt fontosságú intézkedés halad a teljes csőd felé. Az MVH ellenőrzések reménytelen fiatal gazdálkodói életpályákat törnek ketté, vagy lassítják le egyes gazdaságok fejlődését.

A szankciók kiszabását eredményező legfőbb okok:

- 1.) a fiatal gazdálkodó a működtetési időszak első éveiben elmaradt a tervezett üzemmérettől
- 2.) a maradék 10%-ra vonatkozó kifizetési kérelem benyújtásakor az ügyféllel szemben végrehajtási eljárás volt folyamatban
- 3.) a kommunikációs terv teljesítése nem, vagy csak részben történt meg

1.) Üzemméret teljesítése:

Általános tapasztalat, hogy nem elhanyagolható mértékben a gazdálkodók figyelmetlensége, mulasztása, pontatlansága vagy néhány pályázati tanácsadó felelőtlen tevékenysége az, amely aztán az ellenőrzéseknél gondot okozott. Az üzemméret igazolásával kapcsolatos két leggyakoribb probléma:

- a használt földterületek földhasználati bejelentésének elmulasztása
- a meglévő állatállomány nyilvántartásba történő bejelentésének elmulasztása

Ezekben az esetekben a gazdálkodók többsége rendelkezik olyan dokumentumokkal, amelyekkel a gazdaság megléte, az üzemméret igazolható lenne (pl. adásvételi, bérleti szerződések, számlák, állomány nyilvántartás,...), de a nyilvántartásokba történő regisztrációnál (Földhivatali Információs Rendszer, TIR, ENAR) történtek mulasztások. A kizárólag az adatbázisokra hagyatkozó üzemméret számítás során az MVH nem veszi figyelembe a gazdálkodó birtokában lévő, az üzemméretet egyébként igazoló dokumentumokat.

Az adminisztrációs hiányosságok esetében azonban a fokozatosság elve szerint mulasztási bírság kiszabására adna lehetőséget első helyen a Ket. és az MVH eljárási törvény, ezzel szemben kivétel nélkül minden esetben rögtön a legsúlyosabb szankció került kiszabásra, ami több fiatal gazdálkodónál a támogatás teljes összegének, büntetőkamatokkal történő visszafizetési kötelezettségét eredményezte.

Az első körben nyertes fiatal gazdálkodóknál a működtetési időszak alatt folyamatosan jöttek elő azok a problémák, amiket a jogcímrendelet nem kezel(t) megfelelően. A jogcímrendelet 8

alkalommal módosult a hatályba lépése óta, az adott évre tervezett üzemmérettől való elmaradást szankcionáló jogszabályi módosítás 2009-ben történt, a működtetési időszak első évének végén.

A jogcímrendelet bonyolultsága, a lehetséges jogkövetkezmények nincsenek arányban a támogatás nagyságával. Egy akár több 100 millió Ft-os géptámogatásnál elegendő csupán a művelt terület nagyságát tartani, míg a fiatal gazdálkodók jogcím esetében szankció kapcsolódik az üzemmérettől, az árbevételtől, a kommunikációs tervtől való elmaradáshoz is. Tovább, sokáig nem volt egyértelmű a működtetési időszak 4. évének fogalma, ezt egy 2011-es ÚMVP IH Közlemény tisztázta.

A szankciókkal érintett ügyek főleg az első körös nyerteseknél jelentkeznek, a második körösöknek (2009) már évente nyilatkozniuk kell az adott évi üzemméretükről, így nem 2-3 év után szembesülnek az esetleges hiányosságokkal.

2.) Végrehajtási eljárás:

Itt elsősorban egyedi ügyekről van szó, de mégis több esetben előfordult, hogy a maradék 10% támogatás lehívásakor a gazdálkodó ellen végrehajtási eljárás volt folyamatban, azonban ő erről csak a kifizetési kérelem benyújtása után értesült. Sokszor viszonylag kis összegű adórtartozás miatt indult eljárásokról van szó, amelyeket a tudomásszerzést követően azonnal rendeztek is. Esetükben egy megoldás szóba jöhet(ett volna): a kifizetési kérelem visszavonása, majd következő év januárjában – a végrehajtási eljárás megszüntetése után – a kifizetési kérelem újbóli benyújtása.

Mivel a végrehajtási eljárás megindításáról csak a kifizetési kérelem benyújtása után értesültek, így ezt többen nem tették meg. Esetükben egy értesítés, vagy felszólítás lehet a megoldás.

3.) Kommunikációs terv:

A tervezett üzemmérettől való elmaradás mellett a szankciók egy része a kommunikációs tervtől való eltérésekre vonatkozik. Ezeknél az ügyeknél nagy segítséget nyújtott az MVH által megjelentetett „Tájékoztató a 2011 évi fiatal mezőgazdasági termelők ellenőrzéséről” c. 3 oldalas kiadvány, amely tartalmazza az ellenőrzés során kért és elfogadott dokumentumokat. Mivel azonban ez a kiadvány csak a 2011-es ellenőrzésekről szól, és korábban még nem állt rendelkezésre, ezért nem volt egyértelmű, hogy a kommunikációs tervben tett vállalásoktól milyen mértékű eltérés, ez egyes kommunikációs eszközök helyettesítése milyen mértékben megengedett.

A fentiek alapján az alábbi javaslatokkal élünk a problémák jogszerű, megnyugtató rendezéséhez.

Javaslatok:

1. A szankciók kiszabása során a fokozatosság elvének betartása.

Ha egy fiatal gazdálkodó igazolhatóan gazdálkodik és rendelkezik az üzemmérete igazolásához szükséges bizonyító erejű dokumentumokkal (pl. föld haszonbérleti szerződés, számlák állatállományról,...), de valamilyen bejelentési mulasztást követett el (pl. földhasználati, állatállomány nyilvántartási bejelentés), akkor a szankcionálás első lépése a mulasztási bírság kiszabása kell, hogy legyen.

Ha ezek után sem teljesíti a földhasználati, illetve állatállományra vonatkozó bejelentési kötelezettségét, akkor kerüljön sor, következő lépésben a kapott támogatásra vonatkozó, a jogcímrendeletben meghatározott, arányos mértékű szankciók alkalmazására.

2. A kialakult helyzet jogilag viszonylag egyszerűen kezelhető, a vonatkozó jogcím rendelet módosításával. Így javasolt a 67/2007. FVM rendelet módosítása úgy, hogy az üzemeltetési időszak első három évére vonatkozó, a vállalt üzemmérettől való elmaradást érintő szankció eltörlésre kerüljön (9.§ (8) bekezdés a) pont). Ezzel nem sérül a jogcím célja, miszerint életképes, fiatal szakemberek által irányított gazdaságok jönnek létre.

Nem az évente tervezett üzemméreteknek való megfelelés a jogcím alapvető célja, hanem 4 év alatt olyan üzemméretet elérő gazdaságok kiépítése, amelyek hosszú távon is fenntarthatóak és életképesek lesznek. Vitán felül jogos a szankció akkor, ha valaki a 4. évre nem képes elérni a vállalt üzemméretet.

3. Az előbbieken túl a hasonló helyzetek kialakulását megakadályozhatja, ha elindul egy mentoráló jellegű szolgáltatás a támogatást elnyert fiatal gazdáknak. Ennek felépítésében az Irányító Hatósággal együttműködve az AGRYA kész szerepet vállalni.

A felmerült problémák megoldása már csak azért is sürgető feladat, mert a szankciókkal visszavett támogatások a továbbiakban elvesznek, azokat újra felhasználni nem tudja az ország.